

Навчання протягом життя: неформальна освіта в публічній бібліотеці

Огляд успішного досвіду та методичні поради

Бібліотеки безпосередньо пов'язані з освітою та наданням інформаційних послуг.

Пам'ятаємо, що освіта може бути формальною, неформальною та інформальною. Формальна освіта – це найбільш звична для всіх освіта за державними програмами, надана спеціалізованими установами на загальноприйнятих рівнях: від початкового до вищого, аспірантури тощо.

Визначальна характеристика неформальної освіти полягає в тому, що вона є додатком, альтернативою та/або доповненням до формальної освіти у процесі навчання людини протягом усього життя. Вона доступна для охочих будь-якого віку та професій.

Інформальна ж освіта може охоплювати освітню діяльність, що відбувається в сім'ї, на робочому місці, у повсякденному житті. Вона не інституціолізована, не передбачає надання будь-яких офіційних документів, що підтверджують її набуття.

Бібліотека – вдале місце для організації неформальної та інформальної освіти за різними напрямками, шляхом звичного надання корисної літератури та Інтернет-джерел, а також – шляхом різноманітних освітніх заходів, дискусій, тренінгів, майстер-класів тощо.

Неформальна освіта в сучасному суспільстві все більше закріплює позиції завдяки своїй актуальності. Чому люди надають перевагу неформальній освіті онлайн? Програми курсів оновлюються досить швидко, є можливість отримати сучасні знання за певними темами у зручний для людини час, без залежності від державних програм або графіку роботи освітніх установ. Погодьтеся, що навчатися вдома в затишку з можливістю зробити перерву на каву, коли виникне бажання, – це дійсно зручно.

Саме тому неформальна освіта – одна з найбільш затребуваних у суспільстві, адже дає легкий доступ до курсів онлайн-самоосвіти. Бібліотеки можуть функціонувати як майданчики для розповсюдження знань через освітні онлайн-курси та як місця, де можна самостійно навчатися. Бібліотекарі можуть рекламувати клієнтам бібліотеки освітні Інтернет-платформи, які містять різноманітні курси навчання для підвищення кваліфікації або загальної самоосвіти.

Найпопулярнішими освітніми Інтернет-платформами в Україні є такі:

- «Вільний університет майдану (ВУМ)» <https://vumonline.ua/> – тут ви можете знайти курс «Школа ефективного мислення», «Академічна доброчесність в університеті» та інші;
- «Prometheus» <https://prometheus.org.ua/> – навчить вас та ваших користувачів фінансовій грамотності, медіаграмотності, дизайну мислення і не тільки;
- «Coursera» <https://ru.coursera.org/> – пропонує курси від фахівців провідних університетів світу різними мовами. Частіше англійською. Ця платформа більш корисна для тих, хто вільно володіє англійською мовою або прагне максимально вдосконалити її. Платформа містить курси для вивчення мов, програми яких розраховані на тих, для кого мова є рідною або іноземною;
- «Всеосвіта» <https://vseosvita.ua/> – ресурс для вчителів;
- «На Урок» <https://naurok.com.ua/> – корисна платформа для обміну досвідом між освітянами. Як і «Всеосвіта», платформа пропонує курси, вебінари, конференції та олімпіади переважно для вчителів;

- Сайт видавництва «Ранок» <http://e-ranok.com.ua/> – містить ресурси, які надають доступ до навчальних матеріалів;

- «Розумники» <http://rozumniki.net/catalog/> є своєрідним Інтернет-магазином навчальних матеріалів.

На кожній платформі курси постійно оновлюються. Результатом багатьох курсів є посвідчення або сертифікат, який можна вважати офіційним документом, дійсним для підвищення кваліфікації.

Як уже було наголошено, освітні заходи – одна з пріоритетних форм роботи бібліотек. В усіх обласних бібліотеках України функціонують Регіональні Тренінгові Центри (РТЦ), основою діяльності яких є навчання різним навичкам як бібліотекарів так і користувачів. Досвід функціонування цих центрів є досить успішним. Чому люди зацікавлені освітою саме на базі бібліотек та їх навчальних просторах? Навчання відбуваються невимушено, відкрито, як і має бути, з можливістю цікавого спілкування та нових знайомств.

Основні освітні форми роботи РТЦ – це зазвичай тренінги та групові заняття. Але форми проведення освітніх заходів у подібних просторах мають бути максимально креативними, аби люди були готові повернутися до вас знову. І власне навіщо нам зацікавлювати людей та навчати їх чомусь новому? Якщо ми прагнемо до освіченого суспільства, то подібне питання виникнути не може.

Тож, бібліотекам треба рухатися в одному напрямку з запитамі суспільства і сучасні українські бібліотеки з цим досить успішно пораноються. У багатьох бібліотеках традиційні так звані клуби за інтересами останнім часом трансформуються в освітньому напрямку – виникають навчальні курси, лекції, антилекції тощо. Майже всі обласні бібліотеки пропонують своїм користувачам клуби вивчення мов: німецької, англійської, польської. Або клуби правової освіти, гендеру, економіки, екології та інші.

Приклади вдалих навчальних проєктів:

- Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Тімірязєва. Деталі: <https://library.vn.ua/pro-biblioteku/klubi-gurtki>
- Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» за посиланням: <https://bit.ly/2XNFqXk>

Така форма освітнього заходу як антилекція використовується не дуже часто. Але в Луганській обласній універсальній науковій бібліотеці вона досить популярна та збирає різноманітну аудиторію.

Приклади з досвіду роботи Луганської ОУНБ:

- антилекція «Безумне Середньовіччя 18+»: <http://library.lg.ua/uk/article/642>
- антилекція «Сім чакр Тараса куна»: <http://library.lg.ua/uk/article/867>

Досить поширені в бібліотеках майстер-класи для дітей і для дорослих. Цей напрямок можна розглядати не лише як цікаве проведення дозвілля, але й як допомогу в розвитку власного бізнесу у напрямку handmade.

Гарний приклад такої роботи демонструють:

- Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Тімірязєва: <https://bit.ly/345Lxs2>
- Львівська обласна бібліотека для дітей: <https://lodb.org.ua/nashi-poslugy>

Наразі існує тенденція створення в бібліотеках креативних просторів, IT-просторів, арт-просторів, що об'єднуються в поняття makerspaces, де люди діляться інструментами, навичками та ідеями, а також часто працюють над проектами. У цих просторах навчання перетинається із практичним досвідом.

Успішні приклади подібної діяльності на базі бібліотек акумульовані в статті:

Наші місцеві громади змінюються, тому публічні бібліотеки повинні змінюватися разом з ними – [Електронний ресурс]/ О. Бояринова. – 19.07.2019. – Режим доступу: <https://bit.ly/2OpKnRB>.

Яскравий приклад успішної організації неформальної освіти для громад – місто Явори Львівської області. Там організовано Центри освіти дорослих (ЦОД), метою яких є надання освітніх послуг відповідно до потреб громади. ЦОД створені на базі місцевих закладів культури – бібліотек та будинків культури. Освітні центри пропонують курси комп'ютерної грамотності, підприємницької діяльності, туризму та інші. На території центру проводять майстер-класи традиційної та сучасної тематики. Також це місце зустрічі ініціативних груп з метою обговорення проблем громади. Загалом Центр освіти дорослих – це координаційний методичний заклад, організатор місцевих та виїзних семінарів-практикумів, відкритий для обміну досвідом роботи.

Детальніше про діяльність центрів за посиланням:
<http://www.gostynets.org.ua/index.php/tentry-osvity-doroslykh>

Сучасні бібліотеки в усьому світі мають свої цікаві особливості організації освітнього процесу. Досвід роботи іноземних колег в цьому напрямку можна ознайомитися в наступних статтях:

Сучасні бібліотеки Німеччини [Електронний ресурс] Бояринова О. – День [офіційне видання]. – 24. 09.18. – Режим доступу: <https://bit.ly/2pBHLyI>;

Неформальна освіта: Зарубіжний досвід організації [Електронний ресурс]/ Шапочкіна О. В.– 23.08.11. – Режим доступу: <https://bit.ly/35iSW7B>

Безліч людей зацікавлені в нових знаннях або творчій реалізації, але не мають можливості самостійно задовольнити потреби в цьому. Бібліотека може стати тим провідником в сфері неформальної та інформальної освіти, якого вони потребують.

*Відділ науково-методичної роботи
Луганської ОУНБ*